

Inleiding

Nederland behoort binnen Europa tot de landen met de hoogste luchtverontreiniging c.q. de slechtste luchtkwaliteit. Eveneens bungelt Nederland onderaan als het gaat om waterkwaliteit die ook tot de slechtste van Europa behoort.

Met betrekking tot de haalbaarheid van de KRW-normen in 2027 heeft de Rli ernstige twijfels geuit in een recent uitgebracht rapport. Echter, hierbij wordt stelselmatig vergeten dat er in de KRW ook een verslechteringsverbod zit vanaf 2009 én een inspanningsverplichting tot verbetering vanaf 2015. Waterschappen en NGO's lijken hier evenmin van op de hoogte.

Nederlandse natuurgebieden (Natura 2000-gebieden maar ook niet-Natura 2000-gebieden) hebben ernstig te lijden onder verzuring, vermessing, te lage grondwaterstanden en pesticiden.

Deze stoffen komen ook in grondwater en oppervlaktewater terecht. Naast de Rli hebben ook de waterleidingbedrijven recent de alarmbel geluid omdat het steeds lastiger wordt om voldoende schoon drinkwater te leveren. Deels is dit het gevolg van verontreiniging van water in waterwingebieden door de agrarische sector.

Nederland is het meest veedichte land ter wereld. Ca 80% van de in Nederland geproduceerde dierlijke eiwitten wordt geëxporteerd. De mest, ammoniak, nitraat en pesticiden blijven in Nederland achter. Dit leidt tot grootschalige grondwater en oppervlaktewater verontreiniging door de agrarische sector, waarvan een deel door de veehouderij.

Ook worden in Nederland in de sierteelt o.a. bollen, lelies, etc. gekweekt met grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen. Van de producten van de sierteelt wordt het overgrote deel geëxporteerd. Dit leidt tot grote ecologische schade en externe kosten die niet in de verkoopprijs zijn verdisconteerd en waarvoor de burger opdraait.

De nutriënten en pesticiden spoelen in Noord-Nederland uit in grond- en oppervlaktewateren die uiteindelijk uitmonden in de Waddenzee. De waterkwaliteit van zowel de Waddenzee als de zoete wateren in Groningen, Friesland als Noord-Holland vormt daarom het startpunt van dit project mede omdat uit onderzoek van de Waddenacademie is gebleken dat vrijwel alle oppervlaktewateren die afwateren op de Waddenzee naast nutriënten meer pesticiden bevatten dan toegestaan. Mogelijk volgt in 2024 een uitbreiding van dit project naar andere delen van het land.

Waarom een MOB-waterproject?

De ernst van de verzuring en vermessing van onze natuurgebieden is inmiddels voldoende doorgedrongen. Zie ook de rapporten van de Ecologische Autoriteit, de recente noodkreet van 350 boswachters, etc. Er lopen vele honderden procedures, waarvan een groot deel bij rechtbanken en een kleiner deel bij de Raad van State.

MOB is van mening dat de bijdrage van de Nederlandse intensieve veehouderij aan onze slechte grondwater en oppervlaktewaterkwaliteit nog onvoldoende is doorgedrongen tot het kabinet, waterschappen en provincies.

Uit de nu aanwezige informatie blijkt dat we de KRW-normen in 2027 niet zullen gaan halen als gevolg van het onvoldoende terugdringen van emissies van verontreinigd water naar grondwater en oppervlaktewater, hetzij via puntbronnen dan wel diffuse bronnen.

Het verslechteringsverbod van 2009 is ook nog steeds niet doorgedrongen en wordt daardoor niet c.q. onvoldoende toegepast bij de vergunningverlening. Van een verplichte integrale toetsing is geen sprake.

Dit project heeft als doel om (1) die negatieve bijdrage van de verschillende actoren zichtbaar te maken, (2) zo mogelijk te kwantificeren, en (3) kabinet, waterschappen en provincies aan te zetten om nu in actie te komen.

De recent uitgestuurde verzoeken aan Rijkswaterstaat en Noordelijke provincies en waterschappen hebben wel als wake up call gediend, maar de vraag is of dat voldoende zal blijken. Vrijwel zeker is dat niet het geval. Onze eerste analyse laat zien dat er op grote schaal documenten worden geproduceerd die in de praktijk nauwelijks of geen positief effect hebben op de waterkwaliteit. In de vergunningverlening voor puntbronnen is de KRW compleet afwezig. Zie bijvoorbeeld de case van de geplande zuivelfabriek van FAGE (Hoogeveen, provincie Drenthe).

Doelstelling

De primaire doelstelling is om kabinet, waterschappen en provincies wakker te schudden en ertoe aan te zetten om in beweging te komen en de recente alarmbel van de Rli serieus te nemen. Hierbij is het niet de bedoeling dat MOB op de stoel gaat zitten van de bevoegde gezagen.

Er wordt gefocust op industriële bronnen en bronnen uit de agrarische sector zoals veehouderij, akkerbouw en tuinbouw. Dit betreft grotendeels diffuse bronnen.

Een tweede doelstelling is om institutionele tekortkomingen en tekortkomingen in de wetgeving (Omgevingswet, Bal¹) te signaleren en verbetervoorstellen te formuleren naar alle relevante partijen: kabinet, waterschappen, provincies.

Middelen

Verzoeken en aanmaningen om de KRW vanaf nu wel serieus te gaan nemen zijn in augustus 2023 uitgestuurd naar de noordelijke provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat. Alhoewel er in het algemeen positief op wordt gereageerd zijn de eerste bevindingen niet bemoedigend.

Als er onvoldoende respons komt op onze verzoeken blijft alleen de optie van juridische procedures open. Met betrekking tot Friesland Campina in Bedum, Nedmag in Veendam, Eska Graphics te Sappemeer, en mestvergister Dankers te Borgercompagnie zijn al procedures opgestart. Deze procedures betreffen puntbronnen.

Resultaten van eerste verkenning van puntbronnen

Van verschillende waterschappen zijn vergunningen voor puntbronnen ontvangen. Onze eerste conclusie is dat de meeste vergunningen zwaar gedateerd zijn. Het merendeel is ouder dan 10 jaar. Er zitten zelfs vergunningen tussen die ouder zijn dan 25 jaar met uitschieters van vergunningen van 29 jaar en 37 jaar oud. Het is mogelijk dat een aantal van deze vergunningen onder het Activiteitenbesluit c.q. het Bal vallen. Onduidelijk is welke lozingen momenteel rechtstreeks onder het Bal vallen.

Een tweede conclusie is dat bevoegde gezagen zelfs de wettelijke eisen tot toepassing van BBT voor effluent lozingen niet serieus nemen. Eveneens wordt de indruk gewekt dat bevoegde gezagen niet de ambitie hebben om aan de eisen van de KRW te willen voldoen en er ook niet op te willen anticiperen. Bevoegde gezagen zijn overigens wettelijk verplicht om vergunningen actueel te houden. Ook hierin lijken bevoegde gezagen ernstig tekort te schieten.

Belangrijk is dat onder de Omgevingswet meer bedrijven dan voorheen onder het Bal vallen. De normen erin zijn gebaseerd op het voldoen aan BBT. Er zal dus moeten worden nagegaan of de normen in het Bal wel anticiperen op de eisen die de KRW stelt. Dit kan mogelijk verder gaan dan alleen BBT. Een eerste verkenning laat zien dat dit niet het geval is.

¹n het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) stelt het Rijk algemene regels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving, dit betreft met name puntbronnen

Ctgb

Het Ctgb speelt een cruciale rol m.b.t. toelating van gewasbeschermingsmiddelen (GMB). Een belangrijke conclusie tot zover is dat het Ctgb² in de toelatingsprocedure geen toetsing uitvoert m.b.t. mogelijke gevolgen voor grondwater en oppervlaktewater kwaliteit³ ondanks dat ze dit wel verplicht is. Ctgb die in Nederland beslist over de toelating van gewasbeschermingsmiddelen weigert te beoordelen of pesticiden een belemmering kunnen zijn voor het halen van de KRW doelstellingen, hoewel de Europese Gewasbeschermingsmiddelenverordening (1107/2009) daar wel toe verplicht. Daar moet verandering in komen. PAN heeft hierover procedures opgestart.

Partners

Een goede samenwerking met PAN is daarom van belang. Te zijner tijd zal ook afstemming plaatsvinden met Waddenacademie, Urgenda en stichting N&M, Waterleidingbedrijven, etc.

Hoe nu te starten/Hoe nu verder?

Alhoewel bij *puntbronnen* soms ook sprake is van een spaghetti van bevoegde gezagen zijn deze lozingen relatief gemakkelijk aan te pakken. De achterstand met betrekking tot de wettelijke verplichting om de lozingsvergunningen op BBT-niveau te brengen en te houden lijkt erg groot te zijn. Echter, de wettelijke middelen zijn er wel.

Van belang is dat het de bevoegde gezagen duidelijk moet worden gemaakt dat ten eerste aan de eis tot toepassing van BBT moet worden voldaan. Daarnaast is ook een *integrale* toetsing in combinatie met achtergrondconcentraties en bijdragen van andere bronnen. Verwacht wordt dat hiervoor een aantal juridische procedures voor nodig zullen zijn.

Een grotere uitdaging ligt bij de *diffuse* bronnen waarbij vooral wordt gedacht aan de agrarische sector: veeteelt, akkerbouw en tuinbouw.

In eerste aanleg zal worden gefocust op de chemische kwaliteit van het water. Natuurlijk is er een link aan de ecologische kwaliteit van het water, waarbij wordt opgemerkt dat een goede chemische kwaliteit vaak wel een randvoorwaarde is voor een goede ecologische kwaliteit, maar niet voldoende.

²College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb)

³<https://www.ctgb.nl/over-ctgb/hoe-veilig-is-een-toegelaten-middel#:~:text=Het%20Ctgb%20laat%20gewasbeschermingsmiddelen%20en,%2C%20consument%2C%20dier%20en%20milieu.>